

CBW 20

Centrum Buitenlandse Werknemers vzw
Regionaal Integratiecentrum Antwerpen
Van Daelstraat 32-35-41 / 2140 Borgerhout / Tel. 03/235 32 65

CBW 20

**Een verslag van 20 jaar migrantenwerk
aangevuld met enkele impressies**

Teksten en interviews: Piet Janssen en Karl Rutten

Inleiding

Op 22 juni 1972 verschenen de statuten van de nieuw opgerichte vzw **Centrum Buitenlandse Werknemers** in het Belgisch Staatsblad. Op 12 juni 1992 vieren we feest. Tussen beide data liggen twintig jaar. Twintig jaar migrantenwerk in Antwerpen, waarbij het C.B.W. evolueerde van een vrijwilligersgroep, naar een Regionaal Integratiecentrum.

In deze bundel schetsen we de markantste aspecten van deze geschiedenis. We doen dit in de eerste plaats uit dankbare herinnering aan de samenwerking met een ontelbaar aantal mensen, migranten en Vlamingen, vrijwilligers en beroepskrachten, die zich elk met hun mogelijkheden en inzichten hebben ingezet om gedurende die periode bij te dragen tot het welzijn van de migranten in Antwerpen.

De "geschiedschrijving" van het C.B.W. is binnen dit bestek een onmogelijke opgave. De lezer mag geen historische studie verwachten. Dit laten we over aan mogelijk geïnteresseerde wetenschappers.

De bedoeling van deze bundel reikt niet verder dan het schetsen van een aantal belangrijke stappen in de ontwikkeling van het centrum. Ze worden afgewisseld door enkele interviews met mensen die een belangrijk deel van de geschiedenis meemaakten. Hun visie en ervaringen zijn concrete aanvullingen, waar vele lezers hun eigen verhaal bij kunnen aanknopen.

---

1. De préhistorie 1970-1972

Wanneer we de "roots" van het C.B.W. gaan napluizen, is één van de eerste merkwaardige vaststellingen de duidelijke band met de ontwikkelingsproblematiek en de ongelijke verdeling tussen Noord en Zuid. Op 14 maart 1970 kwam een groep mensen uit Borgerhout, actief rond Derde Wereld, bij elkaar om zich wat meer te informeren over de situatie van de Marokkaanse gastarbeiders, waarvan er toen ongeveer een zeshonderd in Borgerhout woonden. De belangstelling kwam duidelijk vanuit dat ontwikkelingsperspectief: hoe zit het met de arbeiders, die door het rijke Noorden, naar hier gehaald zijn? In de context van ongelijke economische verhoudingen tussen Noord en Zuid zijn zij immers een concrete illustratie van de wijze waarop het Noorden het Zuiden overheerst, niet alleen door grondstoffen naar hier te halen, maar ook door arbeidskrachten uit armere zuiderse landen aan te trekken.

Het bleef niet beperkt tot algemene analyses, en reeds vrij vlug werd er gekozen voor concrete actie: het opzetten van een onthaalcentrum. Het Informatie- en actiecentrum Info-C bood de nodige organisatorische omkadering en het Jeugdcentrum De Cluys, dat enige jaren voordien was opgericht, stelde zijn lokalen ter beschikking. Alle mogelijke mensen die individueel of beroepsmatig met Marokkanen contact hadden, werden bijeengebracht. Vanaf 27 juni 1970 werden wekelijkse ontmoetingsactiviteiten georganiseerd, die van in het begin een ruime respons kenden bij de Marokkaanse mannen. Deze bijeenkomsten waren het forum waarrond andere activiteiten georganiseerd werden: taallessen Nederlands, juridische hulp, hulp bij huisvesting en informatie en sensibilisering naar de Borgerhoutse omgeving.

Vanaf 1971 werden ook contacten met jongeren gelegd, werd gezocht naar mogelijkheden voor een gebedsplaats en was er belangstelling voor de opvang in het onderwijs. De dynamiek van dit onthaalcentrum

---

en de vrijwilligersgroep, waarbij ook al vlug enkel Marokkaanse medewerkers betrokken waren, leidde ertoe dat na een jaar werking reeds een hele waaier van activiteiten vorm hadden gekregen. De opbouwwerkmethodiek, die toen nog in zijn prille kinderschoenen stond, was daarbij een belangrijke leidraad.

Begin 1972 drong de nood aan een betere structurering zich op. Er werd gediscussieerd over de oprichting van een v.z.w. (o.m. omdat we een ruimte wilden huren die als gebedsplaats kon ingericht worden). De tot dan toe gebruikte naam "Onthaalcentrum voor gastarbeiders" werd veranderd in "Centrum voor Buitenlandse Werknemers" ook al omdat er allergie rees tegen de term "gastarbeiders". Op 16 mei 1972 had de stichtingsvergadering van de nieuwe v.z.w. plaats. De toenmalige burgemeester van Borgerhout, Dhr. Wegge, en vier Marokkanen behoorden tot de dertien stichtende leden. De raad van bestuur bestond uit drie Marokkanen en drie Belgen.

Portret: Marc Van Mol

De boomlange professor Marc Van Mol komt binnengestapt, energiek, getooid met zijn onafscheidelijke pet. Als we geïnstalleerd zijn, gaat de microfoon op "aan" - en jawel, hij is bereid om zijn hoofddekseel even af te zetten. Het gesprek, dat een drie kwartier zal duren, zal enkel nog onderbroken worden door zijn luide, aanstekelijke lach...

Kan je je even voorstellen?

Mijn naam is Marc Van Mol en ik geef Arabische les aan de universiteit van Leuven en aan een Antwerpse Hogeschool. Momenteel hou ik me ook erg bezig met taalonderzoek van het Modern Arabisch.

Hoe ben je in de migrantensector terechtgekomen?

Wel, het moet zo ongeveer eind 1969 zijn geweest, toen er in mijn school een themanamiddag rond minderheidsgroepen georganiseerd werd. Eén van de aangehaalde problemen was dat migranten niet werden toegelaten in sportverenigingen. Er rees al vlug het idee dat we migranten via de school moesten zien te bereiken. Ik wilde daaraan meewerken, maar de reacties in mijn omgeving waren niet erg positief: er werd mij gezegd dat ik moest oppassen: die mensen konden wel eens gevaarlijk zijn.

Heeft je dat dan niet afgeschrikt?

Jawel, en ook op school, waar er anders heel enthousiast werd meegewerkt, bleven reacties uit. Toen is de leraar van ontwikkelingshulp maar met me meegegaan. Dat het beeld goed fout zat ontdekten we echter al vlug: de eerste keer belde ik met trillende benen aan maar we werden erg gastvrij ontvangen.

Hoe kwam je in contact met het C.B.W.?

Toendertijd was er nog geen sprake van het C.B.W. Er was wel een werkgroep gastarbeiders binnen Info-C, een centrum voor informatie voor jongeren in de Cluys. Daar ben ik reeds vroeg naar de vergaderingen gegaan. In het begin organiseerden we daar theenamiddagen. Later zijn we gaan uitkijken naar een gebedsruimte, er ontstond een voetbalploeg, dan kwamen er spelnamiddagen voor de kinderen, en zo is het C.B.W. stilletjesaan gegroeid.

Wat zijn je taken geweest op het centrum?

Wel, eerst was dat verantwoordelijke voor de meubelophalddienst zeker? We hadden een driewieler-met-bak gekocht en traptten daar Borgerhout mee af. Je hoort wel eens dat het verdelen van kleren of meubels caritatief of paternalistisch is, daar ben ik het echter niet mee eens. Ik krijg ook wel eens kleren voor mijn kinderen, dat is toch niet paternalistisch, dat is sympathiek.

Wat gebeurde er daarna?

Daarna kwamen de jongerenmiddagen, een hele organisatie trouwen. Die spelnamiddagen zijn later verdergezet in de jeugdateliers van Borgerhout. Het belangrijkste deel van mijn activiteiten ging toen naar het zoeken van huizen.

En de Huurdersunie zag het licht?

Ach in het begin was het allemaal vrijwilligerswerk natuurlijk. Het zoeken naar huizen was trouwens vaak een pijnlijke zaak, menigmaal sloeg men de deur voor ons dicht waar een migrant bij was. Je voelt dan een zekere schaamte omdat je moet uitleggen waarom de deur dichtging, terwijl je zelf tot de groep behoort die de deur dichtslaat.

Ook was er de politiek van bepaalde immobiliënkantoren die de eerste maand de helft van de maandhuur opstreken en er dus voor zorgden dat zoveel mogelijk mensen steeds maar weer in dezelfde verkrotte huizen terechtkwamen. Huizen met stromend water, langs de muur!

En verder?

Wel, vanaf 1972 ben ik mensen gaan bezoeken in het Erasmusziekenhuis. Ik had toen ondertussen Marokkaans geleerd.

Hoe?

Van de mensen zelf, en uit primitieve handboekjes voor militairen ten tijde van de kolonisatie.

Ondertussen werkte ik als tewerkgestelde werkloze en bezocht migranten in de O.C.M.W.-ziekenhuizen, en dat gedurende ongeveer 7 jaar.

Was het leuk werk?

Ja, in het begin was het louter vertalen in het ziekenhuis. Nadat ik me verder in de taal verdiept had, verliep alles steeds vlotter. Zo stootten we onder meer op het probleem van de onverklaarbare klachten, de zogenaamde "Mal partout". Na heel wat piekeren kwam ik erachter dat het een bepaalde vorm van communicatie was. Dat proces verliep wel erg langzaam hoor, eerst wisten we niet wat het betekende. Het is maar op weg naar een studiedag naar Amsterdam dat het inzicht plots kwam: eer en schande. Mensen proberen schande te vermijden en eer te verwerven. Zaken die in dat gebied liggen moeten onbesproken blijven. Dus dan gaat zo iemand dat op een andere manier uitdrukken, via een of andere lichamelijke kwaal. Ik was tot dat inzicht gekomen doordat patiënten mij als het ware de pap in de mond hadden gegeven. Zo ging ik ooit eens met een man naar de dokter omdat die man pijn aan zijn vingers had. Maar de dokter vond niets. Twee weken later komt die man terug en zegt-ie: "Dat bedoelde ik ook niet, eigenlijk gaat het slecht tussen mij en mijn vrouw" (lacht).

Toch mag je dat psycho-somatische ook weer niet overdrijven. Op de lange duur begon men achter elke klacht een diepere betekenis te vermoeden, wat natuurlijk net zo dom is. Soms heeft een mens gewoon hoofdpijn.

In '88 trok je weg bij het C.B.W., zat daar een bedoeling achter?

Nee, ik heb alles gewoon laten lopen zoals het liep. Dat is altijd zo gegaan, ook met mijn studies. Ik herinner mij hoe mensen van de werkgroep me ooit voorstelden om sociologie te gaan studeren, en dat deed ik. Daarna zegden anderen dat ook antropologie de moeite loonde, dus daar ben ik dan ook mee begonnen. Toen ging ik naar de ziekenhuizen waar ook Turken lagen. Het logische gevolg was dat ik Turks ging studeren in Brussel. Dan hoorde ik dat je kon verder studeren aan de universiteit in

Cairo, dus daar ging ik weer. Terug in Antwerpen aangekomen, stelde iemand mij voor om Arabische lessen te gaan geven en jawel, dat deed ik dan maar. Er was geen handboek? Tja, dan maken we er toch een? En zo loopt alles eigenlijk vanzelf. Wel heb ik het moeilijk gehad om het werk in de ziekenhuizen op te geven. Niet zozeer voor de gewone zieken, maar vooral voor de mensen die onoplosbare problemen hadden: die hadden je het meeste nodig. En ik wou die mensen niet in de steek laten.

Stel dat op de feestzitting naar aanleiding van het twintigjarig jubileum van het C.B.W. jij een speech moet houden over het C.B.W. Welke positieve en negatieve punten zou je zeker vermelden?

Tja, negatieve kanten waren er niet direct, er waren natuurlijk wel negatieve ervaringen. Ben je de hele dag in de weer geweest met kinderen op een spelnamiddag en als je dan naar huis wilt, blijkt je fiets ontmanteld te zijn en resten je alleen nog een voorwiel en een stuur. Op zo'n moment wil je het opgeven. Maar dan komt pater Martens mij voor de geest, die ooit eens zei: "Nu moet je kiezen, ofwel doe je het om dank te verkrijgen, ofwel doe je het met een hoger doel." Wel, dan kies je en bijt je door. En al doorbijtende heb je achteraf geen spijt.

Wat positief is, en bovendien veel belangrijker, is de vrijheid waarmee je kon werken en organiseren. Ik ben altijd graag vrij geweest en in het C.B.W. kon dat. Er is weliswaar een structuur gegroeid, maar ik denk dat het centrum toch trouw gebleven is aan het ideaal van democratie. Had je een idee, dan kon je daaraan werken. Die vrije sfeer heb ik altijd knap gevonden. Er moest wel iets gebeuren, maar als je iets zinnigs te doen had, dan deed je dat.

Bedankt voor dit gesprek, je mag je pet weer opzetten.

2. De eerste jaren van de v.z.w.

De v.z.w. was o.m. opgericht naar aanleiding van het huren van een gebouw dat als moskee kon ingericht worden. Haar eerste bekommernissen waren dan ook de inrichting en de plechtige opening van de Moskee in de Zonstraat 71 te Borgerhout, op 10 september 1972. Voor de moskee werd een eigen comité opgericht, dat instond voor het beheer ervan en mee zorgde voor het inzamelen van de nodige fondsen bij de Marokkaanse bevolking. Voor de andere activiteiten werd in die eerste periode gewerkt met een budget van rond de 50.000Bf (dat voor het grootste deel bijeengebracht werd door het in het weekend openhouden van de vestiaire van het druk bezochte jeugdcentrum de Chrysl!) De activiteiten namen stilaan een vastere structuur aan en situeerden zich rond huisvesting, jeugdwerk, gezondheidszorg (o.m. opvang in ziekenhuizen), socio-culturele activiteiten, onderwijs en alfabetisering, sociaal dienstbetoon en het immigratiebeleid.

Bij het doornemen van die eerste jaarverslagen valt het op hoe er op de verschillende terreinen zowel aandacht was voor héél concrete daadwerkelijke hulp, als voor meer systematische aanpak en voor onderzoek.

Enkele voorbeelden:

Om hulp te bieden op het terrein van de huisvesting werd een bakfiets gekocht, één van de eerste bezittingen van de v.z.w., waarmee meubels opgehaald werden. Deze werden dan in een leegstaand gemeentepand gestockeerd, waar Marokkanen ze konden komen kopen. Evenzeer werd samen met het Nationaal Instituut voor de Huisvesting een onderzoek uitgevoerd naar de woonsituatie van Marokkanen in Borgerhout. De studie gold als een pilootstudie voor een nationaal onderzoek van het N.I.H. en moest dienen als dossier om beleidsinstanties te sensibiliseren.

Op het vlak van de gezondheidszorg brachten de vrijwilligers niet

---

alleen bezoeken aan de gehospitaliseerde Marokkanen, maar verzamelden ze ook cijfergegevens omtrent ziekten en redenen tot opname, om zo een betere analyse van de situatie te kunnen maken.

De individuele hulp was van bij de aanvang een belangrijke peiler. Zo werd er bv. in 1974 334 hulpvragen beantwoord, waarbij het domein van de wetgeving (verblijf, sociale wetgeving) met 147 vragen en dat van de huisvesting met 84 vragen de twee belangrijkste uitschieters waren.

Met betrekking tot het immigratiebeleid waren er contacten en regelmatige bijeenkomsten met diensten van buiten Antwerpen, zoals de P.O.G. (Provinciale dienst voor onthaal van gastarbeiders) in Hasselt en de Liga voor de Rechten van de Mens.

Tegen eind 1974 tekenden zich een aantal mogelijke projecten af, zoals de oprichting van een huisartsenpraktijk met medewerking van een Marokkaanse verpleegster, het structureren van het overleg met andere Antwerpse groepen, de uitbouw van de jeugdwerking, het professionaliseren van de sociale dienst, de organisatie van Nederlandse taallessen... De vrijwilligersgroep had handen te kort. Dit bracht de discussie op gang om te gaan zoeken naar mogelijkheden voor een erkenning en de inschakeling van vast personeel.

3. De erkenning als categoriaal opbouwwerkorgaan

Toen de keuze gemaakt was om het werk van de vrijwilligersgroep te laten ondersteunen door beroepskrachten, werden een aantal contacten gelegd en onderhandelingen gevoerd. Een eerste stap hierin was de overeenkomst met het sociaal centrum De Mutsaard om een maatschappelijk werkster te detacheren, die de individuele hulpverlening verder zou kunnen uitbouwen.

Naar een eigen erkenning toe werden contacten gelegd met de diensten van het Ministerie van Cultuur. De globaliteit van de activiteiten paste immers goed in de methodiek van het opbouwwerk, waarvoor toen bij Cultuur een ontwerp-besluit was opgemaakt.

In maart 1975 werd door de toenmalige Minister Mw. Rika De Backer een erkenning als "categoriaal opbouwwerkorgaan" voor één jaar verleend. Op basis daarvan werden middelen ter beschikking gesteld voor één beroepskracht. In het erkenningsbesluit werd als voorwaarde geformuleerd dat de activiteiten zich niet tot Borgerhout mochten beperken, maar dat overleg en samenwerking met andere groepen uit het Antwerpse moest gerealiseerd worden. Een andere consequentie was dat het C.B.W., tot dan toe gehuisvest bij het Info-C (op zijn beurt verbonden aan Jeugdcentrum De Cluys) een eigen secretariaat moest krijgen. We verhuisden naar de Helmstraat in Borgerhout. In september 1975 werd het C.B.W. daar plechtig geïnstalleerd.

Naast het verderzetten van de bestaande activiteiten, duiken enkele nieuwe accenten op: uitdiepen van basisgegevens over de betrokken bevolkingsgroepen, contact en overleg met vreemdelingencomités, contacten en eerste structurering van een overleg op Vlaams niveau, ontmoetingsmogelijkheden voor vrouwen, en systematischer voorlichting (o.m. door het uitgeven van een eigen brochure).

In de loop van 1975 kreeg het C.B.W. ook de mogelijkheid om een gewetensbezwaarde te werk te stellen, zodat er reeds een heus team van drie voltijdse medewerkers ontstond.

In het nieuwe huis start eind 1975 ook een huisartsenpraktijk, waaraan twee artsen en een Marokkaanse verpleegster meewerken. Ook het Instituut voor Tropische Geneeskunde wordt hierbij betrokken.

Naarmate de tweedelijnswerking meer vorm krijgt doet zich ook de nood voelen aan een betere structurering op het plaatselijke vlak. Er ontstaat een eerste aanzet tot afbakening van de taken op "meso-vlak" (de Antwerpse agglomeratie) en op "micro-vlak" (de buurten) - termen die toen gebruikt werden en in de verslagen terug te vinden zijn. Deze ontwikkeling wordt mee gestimuleerd door het feit dat in 1976 de erkenning die aangevraagd werd voor de werking van Cebag in Antwerpen-Kiel, door de overheid wordt omgezet in een erkenning als deelproject van C.B.W.

Tegelijkertijd ontstaat er bij de oorspronkelijke vrijwilligersgroep uit Borgerhout de behoefte om de eigenheid te bewaren en zich niet te laten opsorpen in de groeiende tweedelijnswerking van C.B.W. Met de nodige groeipijnen die met dit soort ontwikkelingen gepaard gaan, wordt in 1977 de nieuwe v.z.w. "Buitenlandse Arbeiders Borgerhout" opgericht, met als doel een kader te bieden waarin de activiteiten in Borgerhout zich verder kunnen ontwikkelen. Deze groep heeft zich niet tot een autonoom centrum ontwikkeld, maar was wel de bakermat voor een aantal initiatieven die zich gaandeweg zouden verzelfstandigen. Voor het C.B.W. betekende deze evolutie dat meer en meer allerlei partners van buiten Borgerhout bij het beleid betrokken werden o.m. in de vorm van een adviesraad.

Inhoudelijk werd verdergewerkt op de bestaande terreinen. Zo werd m.b.t. gezondheidszorg in 1977 een overeenkomst gesloten met het O.C.M.W. van Antwerpen om te voorzien in een gezondheidsconsulent (de professionalisering van de vroegere bezoeken in de ziekenhuizen). Samen met de huisartsenpraktijk werden mogelijkheden tot preventieve acties onderzocht.

Op het terrein van onderwijs groeide een samenwerking met het stedelijk pedagogisch centrum. Er werden informatiebijeenkomsten rond de onderwijssituatie van migrantenkinderen georganiseerd, en er werden twee werkgroepen met leerkrachten en directies uit Antwerpse scholen van de verschillende netten opgezet: één rond taalonderricht en één rond contact met ouders.

In die periode werden ook de eerste contacten met Turkse verenigingen (Berchem en Antwerpen-Zuid) gelegd.

In 1977 werden de contacten en de samenwerking op Vlaams vlak versterkt, o.a. met groepen en verenigingen uit Vilvoorde, Mechelen, Lokeren, Sint-Niklaas, Brussel, Aalst en Hasselt. Voornamelijk in samenwerking met het O.C.G.B. (Onthaalcomité voor Gastarbeiders van Brabant) en de P.O.G. (Provinciale Onthaaldienst voor Gastarbeiders) van Hasselt werd door het C.B.W. mee de oprichting van een Vlaamse overkoepelende dienst bepleit. De onderhandelingen hierrond met de diensten van het Ministerie van Cultuur leidden tot een nieuwe structurering van de sector. De noodzaak hiertoe werd niet alleen aangegeven door een toenemend aantal vragen voor betoelaging vanuit organisaties uit het hele Vlaamse land, maar ook door de toename van het aantal buitenlandse arbeiders (voor Antwerpen $\pm$ 10.000 Marokkanen en $\pm$ 3.000 Turken eind 1977) en door het feit dat men zich stilaan bewust werd van de maatschappelijke problematiek m.b.t. de positie van buitenlandse arbeiders in de samenleving.

Portret: Geert Janssen

Opnieuw heb ik een oudgediende voor de microfoon zitten: Geert Janssen. Ook hij heeft vele watertjes doorzwommen en drukte zijn stempel op het C.B.W. Zijn haardos staat wild, de antwoorden blijven rustig...

Dag, Geert. Vertel eens wat je huidige werkzaamheden zijn?

Ik werk nu voor het R.I.S.O., officieel ben ik opbouwwerker in Borgerhout. Ik hou me bezig met de samenlevingsopbouw, oftewel Borgerhout Beter Bekeken. In dat kader werk ik vooral aan het organiseren van de Marokkaanse gemeenschap, zodat zij beter betrokken worden bij multiculturele activiteiten. Ik bouw dus mee aan een structuur, kortweg Safina, een Marokkaans wijkcentrum en zelforganisatie, waar informatie, animatie en vorming kan plaatsvinden en dat ook een aanknopingspunt moet worden bij de relaties tussen Belgen en migranten.

Wat is je huidige taak bij Safina?

Ik geef ondersteuning en begeleid de mensen zodanig dat na verloop van tijd de organisatie zelfstandig kan draaien.

Hoe ben je eigenlijk bij het C.B.W. betrokken geraakt?

Zoals je al wel zult weten, is het C.B.W. ontstaan uit een werkgroep Derde Wereld. Mijn broer en ik maakten deel uit van die werkgroepen. Ikzelf heb na de eerste instuiven tijdelijk afgehaakt, om in Leuven Economie en Sociologie te gaan studeren.

Hoe ben je er opnieuw ingestapt?

Wel, na mijn studies heb ik op de Cluys mijn burgerdienst gedaan. Ik werkte daar in de werkgroep migranten, een onderdeel van de toenmalige Jeugdinfo. We zijn echter al vlug verhuisd naar de Helmstraat 75, waar mijn burgerdienst aanvankelijk bestond uit het herinrichten van het huis. We werden toen ook erkend als Centrum voor Buitenlandse Werknemers. We groeiden dus uit tot een beginnende instelling met alle erkennings- en subsidiëringsperikelen van dien.

Welke veranderingen bracht die groei teweeg?

Tja, als instelling moet je meer planmatig gaan werken, je verlaat een beetje het pad van het caritatieve. Die groeipijnen hebben dan ook een eerste splitsing veroorzaakt tussen het Centrum, dat een ruimere erkenning had, en de B.A.B. (Buitenlandse Arbeiders Borgerhout), een vrijwilligersgroep die zich vooral met de migranten in Borgerhout wilde bezighouden. De groep is later uiteengevallen in een aantal deelwerkingen.

Hoe ging het verder?

Ja, we waren toen gestart met de Sociale Dienst, hoewel je je daar eerder een huis met open deur moet bij voorstellen. Het was er constante instuif: als er iemand met problemen opdaagde, werden die gemeenschappelijk opgelost, rond de tafel. Op het einde van mijn burgerdienst draaide 40% van die problemen rond huisvesting. Ik heb me daar dan ook voornamelijk op geconcentreerd, naast het aanleggen

van een dossier rond de "Amicales".

Wat deed je na je burgerdienst?

We hadden steun gevraagd bij de E.E.G. om een huurdersvereniging op te richten. Toen die toegezegd werd, ben ik er mee aan begonnen. Als voorbeeld gebruikten we de Huurdersvereniging van Schaarbeek, die op haar beurt inspiratie in Londen is gaan halen.

Waarom bij de Huurdersunie?

Tja, het grootste probleem was de huisvesting en aangezien ik mij tijdens mijn burgerdienst met die branche had beziggehouden, leek het een logische stap. Ik ben dan in '78 begonnen als BTK-er, net na de grote verhuis van het C.B.W. naar de Van Daelstraat 32. In het begin waren er vooral veel contacten met Schaarbeek. We hebben in die tijd ook een ingrijpende beslissing genomen: gedaan met de individuele hulpverlening, wie een huis zoekt, moet maar meewerken. Het ledenaantal schommelde eerst nogal, maar de Huurdersunie heeft toch steeds de handen vol gehad. Volgend jaar vieren we overigens het vijftienjarig bestaan. Aanvankelijk verliep het allemaal een beetje moeilijk, het was vooral zoeken hoe alles ineen zat.

Tot wanneer ben je bij de Huurdersunie gebleven?

Tot '88. Toen startte immers de Marokkaanse Raad. Mijn leven verloopt in tientallen: in '48 ben ik geboren, in '58 was er de Wereldtentoonstelling, in '68 trok ik naar Leuven, in '78 stond ik aan de wieg van de Huurdersunie en in '88 startte ik de Marokkaanse Raad op.

Waarom maakte je die laatste overstap?

Kijk, er was al voor een zekere opvolging gezorgd bij de Huurdersunie en omdat ik toen als R.I.S.O.-werker actief was, moest ik na 3 jaar naar een ander project overstappen. Tijdens mijn werk en vooral tijdens de algemene vergadering van de Huurdersunie had ik goede contacten opgebouwd met de Marokkaanse gemeenschap. Dikwijls dook dan de problematiek op van de eigen organisatievorming. Nu, ik voelde dat er gewerkt moest worden aan een forum waar Marokkanen konden bijeenkomen en de Huurdersunie was daar niet direct de geschikte plaats voor, aangezien zij zich hoofdzakelijk met huisvesting bezighielden. Dus het idee groeide om een Marokkaanse Raad in Borgerhout op te richten. Maar door de problemen rond de moskees, die zich in heel Antwerpen lieten voelen, werd het oorspronkelijke idee om enkel rond Borgerhout te werken verlaten en werd het werkingsgebied naar mijn gevoel te vlug opengetrokken naar heel de stad.

Wat deed je op de Marokkaanse Raad?

Wel, eerst liepen we de moskees af om het idee van de Marokkaanse Raad te verspreiden, daarna werd ze opgericht. Na enkele jaren lijkt ook dit project sterk genoeg om verder te bestaan, zodat ik na 3 jaar mijn voorlopig laatste overstap kon maken naar Borgerhout Beter Bekeken.

Als je je hele carrière overloopt, wat waren dan de grote momenten?

Ikzelf vind de oprichting van de Huurdersunie belangrijk, dat we de mensen toen hebben duidelijk gemaakt dat de individuele hulpverlening niet voldoende was en dat we beter gemeenschappelijk zouden werken. Dus de overgang van het individuele, naar het gemeenschappelijke, de samenwerking.

Is dat geen constante in je loopbaan? Ik bedoel mensen de mogelijkheid te geven om zelf de situatie te gaan aanpakken?

Ja, ik heb altijd die reflex gehad. Dat was zo bij de Huurdersunie, maar bijvoorbeeld ook bij de Marokkaanse Raad. Ik vond het belangrijk dat de mensen zich zelf zouden kunnen organiseren. En dat is ook bij Safina het geval.

Wat zijn de sterke en zwakke kanten van het werken bij het C.B.W.?

Positief is het grote engagement van de mensen die hier zijn terechtgekomen. Dat heeft waarschijnlijk te maken met de structuur van het C.B.W. Die maakt dat er van de ene kant wel een lijn in steekt, dat er bindingen zijn tussen de verschillende projecten, maar zij staat tevens borg voor een zekere autonomie bij de projecten en dat schroeft de motivatie van de mensen omhoog. Noem het democratische centralisatie, als je wil. Dit maakt zowel de kracht als de zwakte van het C.B.W. uit. Want zeker met de huidige schaalvergroting raken velen gespecialiseerd in het eigen werkveld, maar zijn er weinigen die het geheel nog kunnen overzien.

Is dat een negatieve trend?

Noem het een bijzonder aandachtspunt.

Typisch voor het C.B.W. lijkt me ook dat men sterk inhoudelijk werkt en dan ook heel wat kwaliteit te bieden heeft. Wel wordt de vorm hier soms een beetje uit het oog verloren, vandaar ook dat het C.B.W. qua public relations en actievoering redelijk magertjes naar buiten komt.

Een oud zeer, waarschijnlijk?

Ja, maar van de andere kant heb je natuurlijk het dagelijkse werk dat moet geleverd worden en dat garantie biedt op inhoudelijke kwaliteit. Vergeet niet dat voor officiële instellingen en beleidsmakers het C.B.W. een autoriteit is, waar men dikwijls beroep op doet. Desalniettemin blijft het C.B.W. een instelling, hè.

Is het wenselijk dat hierin spoedig verandering komt?

Tja, een oplossing voor dit probleem zou kunnen liggen in een samenwerking met een actiegroep. Een actiegroep is flexibeler, kan op de actualiteit inspelen, kan gemakkelijk naar buiten treden en actie voeren, terwijl er dan achter hen een organisatie kan staan die de zaken meer fundamenteel aanpakt en inhoudelijk verwerkt.

Goed, rest er mij je te danken voor dit gesprek.

4. 1978:

de eerste structurering van de sector in Vlaanderen: het C.B.W. als "Overlegorgaan gastarbeiders provincie Antwerpen".

De onderhandelingen met het Ministerie van Cultuur leidden tot het opzetten van een structuur voor Vlaanderen waarbij in elke provincie een "overlegorgaan opbouwwerk gastarbeiders" werd opgericht. De motieven van de overheid waren dat men meer samenwerking per provincie wou stimuleren en bovendien dat men -gezien de ontoereikende middelen- slechts één organisatie per provincie diende te betoelagen. De initiatieven op lokaal vlak konden slechts beroep doen op facultatieve toelagen voor werkingskosten. Op Vlaams niveau werd het V.O.C.O.M. opgericht (Vlaams Overleg Comité Opbouwwerk Migratie).

Het C.B.W. kreeg de opdracht om het overleg te organiseren voor de provincie Antwerpen. Resultaat hiervan was dat de contacten met initiatieven uit de provincie Antwerpen meer gesystematiseerd werden en dat er nogal wat samenwerking ontstond met groepen uit Boom, Willebroek, Mechelen, Geel/Mol en Turnhout. Vanuit het Ministerie van Cultuur werd tevens één kracht meer betoelaagd om overleg en uitbouw van activiteiten in Mechelen te stimuleren.

Intussen barsste de eigen werking uit de voegen van de benedenverdieping in de Helmstraat 75 en werd door toedoen van de Bond Zonder Naam een groter huis gevonden in de Van Daelstraat 32.

Structurele uitbouw op de verschillende terreinen was het kenmerk van de verdere ontwikkeling.

Op onderwijsvlak werden basisgegevens dieper uitgewerkt d.m.v. een enquête in alle Antwerpse scholen. Er werden bovendien nauwe contacten ontwikkeld met het Ministerie van Onderwijs met het oog op de stimulering van een specifiek beleid.

De werking van de werkgroepen met leerkrachten werd geïntensifieerd.

Voor de Nederlandse taallessen werd stilaan meer beroep gedaan op wetenschappelijke ondersteuning (o.a. door tesisstudenten) en werden de eerste eigen materialen uitgewerkt.

In de gezondheidssector werd meer aandacht besteed aan de vorming t.b.v. gezondheidszorgers, wat o.m. resulteerde in een studiedag i.s.m. het Instituut voor Tropische Geneeskunde.

Op het vlak van de huisvesting werd gekozen voor het opzetten van een huurdersvereniging, het Huurderskollektief, om de hoeveelheid vragen rond huisvesting meer structureel te kunnen aanpakken. Zowel groepsvorming, zelfwerkzaamheid en vorming als het voorzien in betere huisvesting waren daarbij belangrijke uitgangspunten. Hiervoor werd het voorbeeld gevolgd van huurdersverenigingen in Brussel en Londen.

Om het informatief luik te verzorgen werden i.s.m. het Provinciebestuur brochures samengesteld rond onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting.

Enkele deelwerkingen van het C.B.W. gingen zich geleidelijk aan verzelfstandigen: uit de jeugdwerking groeide IAGA (Jeugdatelier Gastarbeiders) en uit de activiteiten met de vrouwen kwamen de vrouwenwerkingen Ed Dayera en Flora voort.

De ondersteuning van het lokale werk krijgt vanaf deze periode verder vorm: naast de werkgroep tweede generatie, die zich richt tot de jeugdwerkingen, ontstaat een werkgroep van de vrouwenwerkingen, die begin 1981 bekend raakt onder de naam W♀M - Werkgroep Overleg Migrantenvrouwen.

We stellen inderdaad vast dat er vanaf het begin van de jaren tachtig op het lokale vlak een groei is van jeugd- en vrouwenwerkingen. Enerzijds is er een dynamiek die ondersteund wordt door regelgeving vanuit de Vlaamse overheid, meer bepaald wat het jeugdwerk betreft, anderzijds kunnen een aantal initiatieven hun werking op het lokale vlak verder uitbouwen door gebruik te maken van het B.T.K.-systeem (Bijzonder Tijdelijk Kader, waardoor tewerkstelling van vaste krachten via projecten mogelijk worden). Enkele jaren later zal dit overgaan in

het D.A.C. (Derde Arbeidscircuit) en nog later in het systeem van Gesco's (Gesubsidieerde contractuelen). Alhoewel deze stelsels vele beperkingen en nadelen inhielden (o.m. voor de betrokken werknemers) zijn hierdoor ook voor het C.B.W. een aantal zaken mogelijk geworden, die via de bestaande subsidiekanalen niet haalbaar waren. Het C.B.W. zelf heeft voornamelijk in de beginperiode van deze stelsels gebruik gemaakt om mensen in te zetten voor het lokale werk. Zo werd op het einde van de jaren zeventig met stimulansen vanuit het C.B.W., een migrantenwerking en een jeugdhuis voor Marokkaanse jongeren uitgebouwd in Hoboken. Beide zijn later om financiële redenen helaas moeten verdwijnen. In de werkgroep vrouwen (W♀M) en de werkgroep jeugd (tweede generatie) gebeurde er uitwisseling van ervaringen, studiewerk, beleidsvoorbereidend werk. Beide werkgroepen waren de fora van waaruit signalen en initiatieven uit het basiswerk doorstroombden naar het C.B.W.

Ook al was er af en toe wel eens een communicatiestoornis, toch kan gezegd worden dat één van de sterke kanten van het C.B.W. juist deze wisselwerking met de plaatselijke verenigingen is geweest. Dit heeft zeker te maken met het feit dat het C.B.W. als tweedelijsorganisatie zelf vanuit het vrijwilligerswerk op plaatselijk vlak gegroeid is. Bij het einde van de jaren zeventig en het begin van de jaren tachtig is het C.B.W. op die manier uitgegroeid tot een organisatie die goede contacten heeft met de basisgroep over het grondgebied van de hele provincie, waarbij -omwille van de grotere concentratie- het zwaartepunt in de Antwerpse agglomeratie blijft liggen. Daarnaast is gaandeweg, vanuit het concrete werk, een deskundigheid opgebouwd op een aantal belangrijke terreinen: voornamelijk gezondheidszorg, huisvesting en onderwijs.

Een vaststelling daarbij is dat het C.B.W. weinig of niet actief was op het terrein van tewerkstelling. Dit heeft o.m. te maken met het uitgangspunt dat tewerkstelling voornamelijk een terrein was voor de vakbonden, maar waarschijnlijk ook met het tekort aan personeel en de moeilijke toegang tot dit terrein voor een welzijnsorganisatie.

We moeten voor deze periode, einde zeventiger en begin tachtiger jaren, ook nog melding maken van een groeiende samenwerking met

het Antwerpse stadsbestuur. Het C.B.W. was gegroeid en gevestigd in Borgerhout en vandaaruit waren er contacten met het Borgerhoutse bestuur. Toch werd het C.B.W. o.w.v. zijn coördinerende rol, door de toenmalige schepen voor Sociale Zaken De Meyer uitgenodigd om deel te nemen aan de werkgroep gastarbeiders van de stad Antwerpen (vóór de fusie). N.a.v. adviezen van deze werkgroep werd in juli 1971 het Tolkencentrum gesticht. Het C.B.W. werkte actief mee aan de voorbereiding en eerste opbouw.

De werkgroep gastarbeiders gold als adviesgroep voor de schepen van Sociale Zaken. Allerhande onderwerpen werden er ter sprake gebracht. Zo werd er o.m. de brochure "Marokkaanse en Turkse jongeren in Antwerpen", besproken die in 1981 door de C.B.W.-werkgroep Tweede Generatie, was gemaakt. Het is treffend hoe toen reeds door de jeugdwerkingen gewezen werd op de dringende noodzaak van een goede scholing en opvang in de vrije tijd, om te vermijden dat we binnen een aantal jaren met een verloren generatie jongeren zouden te maken krijgen.

Toch is er weinig gehuisterd naar deze en gelijkaardige signalen vanuit het basiswerk.

Pas tien jaar later -begin van de jaren negentig- zullen reacties vanuit de migrantenjongeren zelf (o.m. de rellen in Brussel) de politici confronteren met de gevolgen van jarenlange nalatigheid en onderschatting van de problematiek. Schrijnend daarbij is dat de migrantenjongeren, slachtoffer van de situatie, bij zulke emotionele uitbarstingen uiteindelijk als de schuldigen worden aangewezen.

In het begin van de jaren tachtig stond het C.B.W. ook nog mee aan de wieg van een initiatief m.b.t. kadervorming. Aanzet hiertoe was de vaststelling van een geringe betrokkenheid van migranten bij beleidsgroepen, adviesraden en in de eigen beleidsorganen. Naast de inspanning die diende geleverd te worden om steeds weer migranten aan te spreken, moest er ook aan de oorzaken iets gebeuren: zoeken naar systematische mogelijkheden voor kadervorming. Er werd gekozen voor het opzetten van een driejarige basisopleiding binnen het onderwijs. Een programma werd uitgewerkt en er werd onderhandeld met inspectie en scholen.

In september 1982 kon deze cursus "Animatoren in het migranten

werk" van start gaan in het K.T.A. van Genk. Pas een jaar later werd gestart in Antwerpen, in het kader van de L.B.C.-avondleergangen. Drie lichtingen van cursisten volgden de cyclus in Antwerpen, maar in 1986 werd beslist niet meer met een nieuw eerste jaar te starten, omdat het nodige aantal cursisten niet bereikt werd. Oorzaken van de dalende interesse waren het feit dat het diploma geen erkenning kreeg van de R.V.A. en dat de beroepsmogelijkheden na de cursus gering waren. In het begin van de jaren negentig zal de draad opnieuw opgenomen worden door het project interculturele bemiddelaars, dat ook een driejarige opleiding voorziet, en waarin trouwens de cursus animatoren in het migrantenwerk, die in Limburg was blijven doorlopen, geïntegreerd wordt.

Portret: Eliane Peytier

Het C.B.W. was nooit hetzelfde geweest zonder de inbreng van de vele vrouwen die er gewerkt hebben en nog steeds werken. Daarom nodigde ik een dame uit die speciaal vanuit Brussel kwam om het aandeel van de vrouw, "the female touch" te belichten. Een gesprek, begeleid door het gerinkel van vervaarlijk ogende oorbellen, met Eliane Peytier...

Stel je je eens kort voor?

De naam is Eliane Peytier en momenteel ben ik werkzaam bij het Vlaams Centrum voor de Integratie van Migranten, de overkoepelende dienst voor de migrantensector. Het is wel zo dat het geen geheel nieuwe job is, op het C.B.W. hield ik me gedeeltelijk met dezelfde taken bezig als nu. Officieel ben ik stafmedewerker Volwassenen-educatie met nadruk op NT2 (Nederlands als tweede taal) en Basiseducatie. Wat ik vroeger gedaan heb op het C.B.W. was vooral coördinatie van de taallessen, zowel voor de regio Antwerpen als voor het Vlaamse landsgedeelte.

Wat hield die coördinatie in, was dat zoeken naar lesgevers en lokalen?

Mijn taken waren eigenlijk heel verscheiden. Voor Antwerpen was dat vooral zoeken naar vrijwillige lesgevers, ze een instructie geven enzo. Lokalen zoeken was toen niet aan de orde; de vraag kwam meestal van buurthuizen, zij vroegen dus eerder raadgevingen en ondersteuning.

En wat doe je nu concreet?

Concreet? (lacht) Momenteel is het nog niet helemaal afgebakend. Enerzijds hou ik mij opnieuw bezig met de begeleiding van een werkgroep rond Basiseducatie Migranten (vanuit het V.C.I.M.) en anderzijds probeer ik de taallessen in een ruimer perspectief te brengen, dus niet alleen Basiseducatie, maar bijvoorbeeld ook O.S.P. (Onderwijs Sociale Promotie). In dat verband is er onder meer een opleiding voor interculturele bemiddelaars, waarvan ik de lesgevers eigen taal en Nederlands begeleid.

Herinner je je nog wanneer je op het C.B.W. terechtkwam en hoe?

Ik kende het C.B.W. totaal niet. Ik had namelijk als vrijwilliger les gegeven aan Turkse leerkrachten in het Tolkencentrum. Roger Delqueue, die daar coördinator was, stelde voor om op het C.B.W. te gaan solliciteren want "dat waren vriendelijke mensen en een jaar zou ik het daar zeker wel kunnen uithouden". Uiteindelijk zijn dat er zeven geworden. Ik ben er dus echt ingevallen. Ik ben begonnen in de periode '83-'84 en het eerste wat ik er moest doen was het in het C.B.W. zo gevreesde jaarverslag schrijven, van mijn voorganger notabene. Toen echt op zijn C.B.W. dus. Men had twee halfjaren (1 voor het C.B.W. en 1 voor het V.O.Co.M. = voorloper van het V.C.I.M.) samengebracht en ik zou die dus gaan invullen, zonder er eigenlijk op de hoogte van te zijn dat het twee verschillende taken betrof. Dat is me maar beginnen dagen toen ik plots een werkgroep moest samenroepen in opdracht van het V.O.Co.M.

Was het baanbrekend werk?

In die tijd zeker. Ook mijn aanpak was anders, ik kwam rechtstreeks uit het onderwijs, terwijl ik ineens in het circuit van sociaal-pedagogen gedropt werd. Dit was vorming, iets totaal anders, ook qua manier van werken. Hoe dikwijls ben ik het eerste jaar niet gaan vragen was het verschil was tussen opbouwwerk, onderwijs, vormingswerk en ga maar door. Een week daarna stond ik daar weer met dezelfde vraag.

Wat is het verschil eigenlijk tussen opbouwwerk en...

(wanhopig) Volgende vraag, alsjeblieft.

In ieder geval ging ik er op een heel andere manier tegenaan, wat te maken had met mijn opleiding als germaniste: ik ging heel inhoudelijk werken, terwijl mijn voorganger vooral het organisatorische op punt had gesteld. Dat verwaarlozen van het organisatorische aspect was een kritiek die ik veel te slikken kreeg, maar ik vond dat anderen, in de buurthuizen zelf, dat veel beter konden.

Welke successen heb je behaald tijdens je loopbaan op het C.B.W.?

Wat ik als een succes ervaren heb is de oprichting van de Materialenbank. We hadden een ontwerp uitgewerkt en alleen de begroting ontbrak nog. Sommigen dachten daar minimalistisch over en voorzagen enkel boeken en wat materiaal. Ikzelf probeerde mee de anderen te overtuigen van de noodzaak om ook personeel te voorzien. Dat het provinciebestuur die redenering volgde, en de begroting aanvaardde, zodat we met de opbouw van een materialenbank volgens het gemaakte ontwerp konden beginnen, was een mooi moment ja..

Een ander succes, waar ik ook heel wat tijd en energie in heb geïnvesteerd, was die hele zaak rond Basiseducatie. Ik moest de vergaderingen rond Basiseducatie volgen voor het V.O.Co.M., maar ik zat ook verdoken in een Antwerpse werkgroep voor taallessen. De migranten waren absoluut niet aan de orde in die werkgroep en dat vond ik een mistoestand. Ik heb daar, zonder veel steun van anderen -ook niet van het C.B.W.- de belangen van migranten verdedigd. Uit dat overleg is dan uiteindelijk een dossier samengesteld om een experiment rond Basiseducatie op te zetten. En net omdat ons dossier zo goed was en er reeds een overleg bestond, werd Antwerpen uitgekozen om zo 'n experiment te starten.

Was dat een succes voor die inhoudelijke aanpak?

Deels wel ja, maar ook voor die energie die ik er had ingestoken.

Waarom ben je weggegaan?

Ach, ik ben uit het C.B.W. weggegaan met heimwee. Mijn principe is altijd geweest dat je niet te lang op hetzelfde werk mag blijven. Je neemt een taak aan voor de uitdaging, je wil er iets van maken. Na verloop van tijd moet je nieuwe paden inslaan. Wat ook meespeelde was die onbewuste interesse van mij voor het werk op nationaal vlak. Toen het V.C.I.M. werd opgericht, kreeg ik dan ook de kans om die richting op te gaan. Ik had wel heimwee naar het C.B.W. hoor, zeker in mijn begindagen bij het V.C.I.M.

Dat is misschien voer voor een interview als het V.C.I.M. zijn twintigjarig

bestaan viert.

Even iets anders: stel dat je op de feestzitting een speech over het C.B.W. zou moeten houden. Welke positieve en negatieve kanten belicht je?

Iets heel positiefs is de vrijheid die je hier op het C.B.W. hebt; hier kan veel, waardoor je ook veel doet. Formele toestemming vragen om iets te doen is er niet bij, men gaat ervan uit dat je verantwoordelijk genoeg bent. Die sfeer is in vergelijking met veel andere centra heel opvallend. Er zitten hier ook weinig echte strebers, er heerst een teamgeest. Waarschijnlijk heeft dat veel te maken met de figuur van Piet, die je op je waarde laat en niet als de dirigerende directeur optreedt. Dit heeft een heel positieve invloed op alles en iedereen.

En schaduwkanten?

Het enige wat je eventueel kan zeggen is dat er misschien niet alles gehaald is uit het C.B.W. wat eruit te halen viel. Ik denk dat er bepaalde momenten geweest zijn waarop men zich strijdbaarder had moeten opstellen. Toch is ook dit geen wezenlijke kritiek, want misschien heeft men op die manier wel meer bereikt dan door er met de vuile voeten door te gaan.

*Bedankt voor dit aangenaam gesprek, en let wel een beetje op met die oorbel-
len, hè?*

5. 1984:

Het C.B.W. wordt begeleidingsdienst.

In het begin van de jaren tachtig tekenden zich ook enkele nieuwe ontwikkelingen af op het terrein van het landelijke beleid. Binnen het kader van de hervorming van de instellingen en de ontwikkeling van een Vlaamse (deel-)regering, kwam de bevoegdheid m.b.t. het welzijnsbeleid t.a.v. migranten bij de Vlaamse Gemeenschap te liggen. Als gevolg hiervan werd er een overeenkomst gesloten tussen de departementen van Cultuur en Welzijn om in het kader van het welzijnsbeleid t.a.v. migranten, de minister van Welzijn bevoegdheid te verlenen over de sinds '78 erkende "overlegorganen opbouwwerk met migranten". Anderzijds werd in 1983 het opbouwwerk binnen Cultuur geherstructureerd, wat in 1984 leidde tot de oprichting van VIBOSO en de RISO's. Tevens had deze ontwikkeling tot gevolg dat het categoriale opbouwwerk als dusdanig werd afgeschaft.

Dit leidde ertoe dat de Minister van Gezin en Welzijn in 1984 een reglementering ontwierp, waarbij de categoriale opbouwwerkdiensten, zoals het C.B.W., voortaan erkend werden als "begeleidingsdiensten inzake integratie van migranten" en definitief thuis horen onder Welzijn.

Deze overgang van het departement van Cultuur naar dat van Welzijn, bracht weinig wijzigingen in de concrete werking van het C.B.W. Belangrijk was wel dat op die manier de eigenheid als welzijnsinstelling meer tot zijn recht kwam. Alhoewel het C.B.W. op een aantal terreinen de opbouwwerkmethodiek hanteerde, toch was het geheel van de werking ruimer. Tevens opende deze positie als welzijnsorganisatie een aantal nieuwe mogelijkheden.

Zo kreeg het C.B.W. mee een plaats in de in 1984 opgerichte provinciale welzijnscommissie. Dit had twee belangrijke gevolgen. Enerzijds kwam daardoor een nauwere relatie met het provinciebestuur tot stand, die nog versterkt werd, wanneer het C.B.W. in 1985 gevraagd werd om als deskundige deel uit te maken van de "werkgroep gastarbeiders"

---

samengesteld uit provincieraadsleden. Anderzijds bood de provinciale welzijnscommissie een forum waarbinnen relaties konden opgebouwd worden met de andere welzijnssectoren.

De periode na 1984 wordt dan ook voor het C.B.W. een periode waarin

- de structurele relatie met andere sectoren sterker wordt uitgebouwd
- daarmee samenhangend een aantal nieuwe projecten met een vrij specifieke werking vorm krijgen
- de relaties met de migrantengemeenschappen en de eigen organisaties van migranten gestructureerd worden.

We willen elk van deze ontwikkelingen concreet illustreren.

5.1. De samenwerking met andere sectoren.

Een eerste sector waarbij het C.B.W. als het ware van bij de wieg bij betrokken was, is de samenlevingsopbouw. Dit spreekt voor zich: de eerste erkenning van het C.B.W. gebeurde immers in het kader van het opbouwwerk. Toen in de loop van 1983 over de herstructurering van het opbouwwerk werd gediscussieerd, en de oprichting van het Regionaal Instituut voor Samenlevingsopbouw Antwerpen werd voorbereid, was het C.B.W. erbij betrokken.

Deze betrokkenheid is in de volgende jaren verder uitgebouwd. Niet alleen via de concrete samenwerking m.b.t. een aantal opbouwwerkprojecten met migranten (zie verder) maar ook door de blijvende belangstelling van RISO-Antwerpen voor het migrantentema. Dit uitte zich zowel in de samenwerking m.b.t. het stedelijke migrantenbeleid (bv. het uitwerken van beleidsvoorstellen n.a.v. gemeenteraadsverkiezingen of n.a.v. de uitbouw van de kansarmoedeprojecten) als met betrekking tot de uitwerking van migrantenprojecten in de verschillende buurtopbouwwerken.

Via de Provinciale Welzijnscommissie (P.W.C.A.) kwam het C.B.W. in nauwer contact met de sector van de bijzondere jeugdzorg. In samenwerking met het secretariaat van de P.W.C.A. werd onderzoek

verricht naar de behoeften in deze sector m.b.t. de opvang van migranten. Op basis van dit onderzoek worden vormingscycli en enkele studiedagen voor werkers in de bijzondere jeugdzorg opgezet. Als concreet antwoord op de noden aan ondersteuning werd tenslotte gestart met het Ondersteuningsteam migranten - bijzondere jeugdzorg (zie verder).

Een derde terrein heeft te maken met de basiseducatie. Reeds van bij het begin van het C.B.W. werd aandacht besteed aan Nederlandse taallessen. In de eerste periode verliepen deze zoekend en tastend. Vanaf 1978 kwam er enige systematisering in, voornamelijk wat betreft de organisatie van Nederlandse taallessen met vrijwilligers. Bij de erkenning als begeleidingsdienst in 1984 werd aan het C.B.W. ook een toelage verleend voor de coördinatie van de Nederlandse taallessen (halftijds voor Antwerpen, halftijds voor Vlaanderen). Het is vooral in deze periode dat de inhoudelijke begeleiding van de taallessen meer en meer op de voorgrond kwam. Vanuit de vaststelling dat een aanpak met professionele leerkrachten een dringende noodzaak was, werd van bij het begin meegewerkt aan de opbouw van een samenwerking op het terrein van de basiseducatie. Het C.B.W. was betrokken bij de ontwikkeling van het experimentele project Basiseducatie in Antwerpen en later bij de oprichting van het Centrum Basiseducatie Antwerpen (C.B.A.). Met het C.B.A. is er een nauwe samenwerking wat betreft de organisatie en ondersteuning van de Nederlandse taallessen in Antwerpen. Het C.B.W. zorgt voor coördinatie tussen de verschillende taallesinitiatieven en voor inhoudelijke ondersteuning, het C.B.A. zorgt voor professionele lesgevers en voor de planning van het aanbod. In de samenwerking tussen basiseducatie en de migrantensector heeft het C.B.W. mee een belangrijke rol gespeeld.

5.2. Het opzetten van nieuwe projecten

In 1985 werd het C.B.W. aangesproken om mee te werken aan een begeleidingsproject in de gevangnissen. Gedurende drie jaren werd hiervoor samengewerkt met diensten uit het gevangeniswezen. Deze samenwerking resulteerde in '87 in een rapport over het verbeteren

van de begeleiding in de gevangenissen, dat aan de bevoegde instanties werd overgemaakt. De sociale dienst van C.B.W. werkte mee aan het project.

In samenwerking met de sector Bijzondere Jeugdzorg werd in het kader van de P.W.C.A. het concept van het Ondersteuningsteam migranten - bijzondere jeugdzorg uitgewerkt (in oorsprong: Bemiddelingssteam). In 1988 konden vier halftijdse medewerkers concreet aan het werk, dankzij financiële steun van het provinciebestuur en dankzij een experimentele toelage vanwege de Minister van Gezin en Welzijn. Het Ondersteuningsteam zorgt voor ondersteuning van de diensten uit de bijzondere jeugdzorg en bemiddelt tussen ouders en jongeren en tussen diensten en gezinnen. Daartoe werd een eigen methodiek ontwikkeld, die rekening houdt met culturele patronen en uitdrukkelijk gezinsgericht is.

Het rapport "Bemiddelaar gezocht", dat in het voorjaar 1990 verscheen, geeft hun bevindingen weer. De experimentele subsidie eindigde na twee jaar, en om te kunnen overleven werd het ondersteuningsteam ingediend als een kansarmoedeproject. Op dit ogenblik is deze projectsubsidie -naast de bijdrage van het provinciebestuur- de enige bestaanszekerheid van het project, dit in afwachting van het resultaat van de onderhandelingen rond de erkenning van het ondersteuningsteam als zelfstandige dienst.

De interesse van het provinciebestuur voor Nederlandse taallessen was reeds van vroeger bekend. In 1986 werd in de werkgroep gastarbeiders de optie genomen om de inspanningen te intensifiëren. Aan het C.B.W. werd gevraagd enkele voorstellen hieromtrent op papier te zetten. De werkgroep gastarbeiders koos voor een initiatief dat een ondersteunende functie zou vervullen en gaf opdracht aan het C.B.W. om een Materialenbank leermiddelen Nederlands, naar Nederlands voorbeeld, uit te werken.

Het uitgewerkte voorstel droeg de goedkeuring van het provinciebestuur weg, en voorzag in de nodige middelen om in 1987 van start te gaan. Dankzij de werkkraft van de medewerkers (één bibliotheekkracht en één pedagogisch medewerker) geraakte de Materialenbank al vlug bekend in onderwijsmiddelen en in de volwasseneneducatie. Er werd een ruime collectie van leermiddelen en van achtergrondinforma

tie opgebouwd. Normalscholen, leerkrachtenteams, individuele lesgevers, ook van buiten de provincie deden een beroep op de aanwezige materialen en deskundigheid. In 1990 besliste de werkgroep gastarbeiders van de provincieraad om het project, dat inmiddels zijn nut bewezen had, vanaf 1992 om te vormen tot een provinciale v.z.w., weliswaar nog gevestigd in het C.B.W.

Op het terrein van de beroepsgerichte vorming deed zich in 1987 de mogelijkheid voor om een project op te zetten in het kader van de zgn. "Kelchtermansprojecten". Het C.B.W. speelde hierop in, en gaandeweg werd in een nauwe samenwerking met het Centrum Basiseducatie Antwerpen, een opleiding tot stukadoor uitgewerkt. Intensieve taallessen, gekoppeld aan een vier-maanden durende opleiding in de atelier, en aan een uitgewerkte begeleiding naar de arbeidsmarkt toe, zorgden ervoor dat een belangrijk deel van de cursisten (ongeveer 15 per cyclus) de weg naar de arbeidsmarkt vonden. Het project sloot zich aan bij de ruimere actie van Vitamine-Werk, (een samenwerkingsverband van tewerkstellingsprojecten) zonder evenwel zijn eigenheid en autonomie op te geven.

Toen de mogelijkheid zich aandiende om projecten op te zetten in het kader van de kansarmoedefondsen (1989) koos het C.B.W. ervoor om het onderricht in het Nederlands voorop te zetten. Eerst drie, en nadien nog eens twee leerkrachten konden geëngageerd worden dankzij de middelen aan het "taalplan" toegekend. Ook hier was er van bij de aanvang een nauwe samenwerking met het C.B.A., dat de verantwoordelijkheid voor de planning van de lesgroepen op zich nam. Deze samenwerking had tot gevolg dat in september 1991 de leerkrachten van het taalplan naar het C.B.A. verhuisden, waar ze een betere omkadering tussen de andere leerkrachten Nederlands konden vinden.

Op het terrein van de samenlevingsopbouw startte in 1985 vanuit de huurdersunie een project rond huisvesting. Het project geïntegreerde opvoeding, een tweede opbouwwerkproject, i.s.m. RISO, startte in 1987. In 1983 was op het terrein van de samenwerking tussen school, ouders en buurt een D.A.C.-project gestart. Migranten waren als schoolcontactpersoon werkzaam in Borgerhout en

voor een tijd ook in Antwerpen-Zuid en Kiel. Het RISO-project situeerde zich ook in Berchem, waar hoofdzakelijk gewerkt werd aan het verbeteren van de relatie tussen de school en de Turkse moeders.

5.3. Projecten gericht op de migrantenzelforganisaties

De ervaringen binnen de huurdersunie, lieten een grote nood aanvoelen aan een betere ondersteuning van de zelforganisaties van migranten.

Daarnaast was er ook vraag naar het creëren van een platform van waaruit migranten hun stem in het toenemende maatschappelijke debat zouden kunnen laten horen. Er werd, eerst op Borgerhouts en vanaf 1989 op Antwerps vlak, een Marokkaanse Raad opgezet. Ook dit project kon rekenen op ondersteuning vanuit het opbouwwerk. Informatie, concrete hulp aan de Marokkaanse verenigingen, visievorming en gezamenlijke contacten naar buiten toe, waren de voornaamste initiatieven van de Marokkaanse Raad. In 1990 groeide het ongenoegen binnen de Marokkaanse gemeenschap omtrent de geringe betrokkenheid bij het stedelijk beleid. Al vlug bleek dat dit ongenoegen ook in Turkse verenigingen leefde.

Op 5 juni 1990 werd tijdens een waardige en stilzwijgende aktie op de Antwerpse gemeenteraad dit ongenoegen kenbaar gemaakt. Het was de eerste aanzet voor verdere actie die leidde tot oprichting van een Antwerpse migrantenraad als adviesraad bij het stadsbestuur.

In september 1990 startte met de Turkse verenigingen een gelijkaardig initiatief.

In de Turkse Raad waren vanaf het begin, naast moskeeverenigingen, ook culturele verenigingen en vrouwengroepen betrokken.

De Marokkaanse Raad en Turkse Raad worden door het C.B.W. ondersteund en hebben er ook hun secretariaat. Ze functioneren echter in grote mate autonoom en kunnen in de toekomst, indien de Marokkaanse en Turkse verenigingen dit wensen, uitgroeien tot autonome samenwerkingsverbanden.

5.4. Verdere coördinerende en ondersteunende activiteiten

In 1988 en '89 werd binnen het C.B.W., de coördinatie voor Antwerpen opgenomen rond tewerkstelling voor migranten. Dit gebeurde op vraag van de gemeenschapsminister van Tewerkstelling. Er werd vooral aandacht besteed aan de belangenbehartiging van de tewerkstellingsprojecten. Op inhoudelijk vlak werd gewerkt aan de methodiek rond "Nederlands op de werkvloer". In 1989 eindigde dit project omdat er geen verdere financiële ondersteuning was.

In deze periode kwamen er nieuwe mogelijkheden bij via middel van de kansarmoedefondsen (projecten V.F.I.A.). Zoals hoger vermeld werd hierbij het Nederlands taalonderricht als prioriteit naar voren geschoven.

Er werden ook op andere terreinen nieuwe initiatieven genomen. Dit gebeurde meestal als antwoord op signalen vanuit het basiswerk. Het secretariaat van de reeds vermelde Turkse Raad kon met deze middelen van start gaan, evenals een project van gezondheidsopvoeding en onderwijs (G.V.O.) in samenwerking met de migrantenvrouwenwerkingen en met de raadplegingen van Kind en Gezin.

Ook het straathoekwerkproject, in 1985 ontworpen i.s.m. de Antwerpse jeugdwerkingen, kreeg de mogelijkheid om eind 1991 te starten, alsook een project ter ondersteuning van het schoolopbouwwerk (april 1991).

Vanuit de migrantenprojecten binnen het V.F.I.A. kwamen tal van verwachtingen en vragen op het C.B.W. af. Daarom werd door de overheid anderhalf personeelslid aan het C.B.W. toegekend, met als opdracht specifiek deze projecten te ondersteunen, over de hele provincie Antwerpen.

Als men weet dat het daarbij om 29 projecten gaat, dan is het duidelijk dat dit een zeer omvattende taak werd. Vanuit het C.B.W. werd daarbij de hoofdklemtoon gelegd op het ondersteunen van de projecten buiten de grootstad Antwerpen, omdat daar de meeste noden werden vastgesteld.

In de ganse periode van de jaren tachtig kreeg de ondersteuning van de lokale werkingen in Antwerpen voornamelijk vorm via de doelgroepgerichte werkgroepen: de werkgroep overleg migrantenvrouwen, het regionaal overleg meisjeswerkingen en de werkgroep tweede generatie,

later omgedoopt tot werkgroep migrantenjeugdbeleid.

Voornamelijk in de WOM werd in samenwerking met de vrouwenwerkingen van binnen en buiten de provincie actie gevoerd naar het beleid toe om een eigen reglementering te bekomen. Er werden tal van voorstellen, discussieteksten en ontwerpen gemaakt. Uiteindelijk werd op 18 juli 1990 op voordracht van de Minister van Welzijn en Gezin een besluit door de Vlaamse Executieve goedgekeurd, waarbij een reglementering werd vastgelegd m.b.t. de integratiecentra voor migranten. Deze reglementering werd ervaren als het resultaat van jarenlange actie, maar hield tevens, omwille van de algemenere inhoud die aan de integratiecentra werd gegeven, een nieuwe opdracht voor de toekomst in.

Portret: Pater Martens

Voor dit vraaggesprek op verplaatsing word ik de ontvangstkamer binnengeleid van het Xaveriuscollege. Een imposante figuur geeft me koffie en een koekje. Ik besluit om maar te blijven en een interview van hem af te nemen...

Pater, naar men mij vertelde was u één van de stichters van het C.B.W. Steekt u maar van wal.

In de jaren '60 toen de eerste Marokkanen naar hier kwamen, gingen veel mensen zich met hen bezighouden. Bij mij is dat eerste contact nogal toevallig verlopen. Ik was leraar aan het college, maar tijdens de zomervakanties zocht ik contact met arbeiders, door met hen mee te gaan werken. Zo kwam ik in de haven terecht, waar ik als havenarbeider aan de slag ging en waar ik dan ook dat eerste contact met een Marokkaan had. Hij wist niet goed waarnaartoe. Ik nam hem mee en we werkten enkele dagen samen in de koffie. Erg zwaar werk, trouwens. De man zocht blijvend werk en ik heb hem via een kennis aan een job in de bouw geholpen. In 1964 bestond er namelijk een systeem dat "geregulariseerde toeristen-tewerkstelling" heette: je kreeg een toeristenvisum dat drie maanden geldig bleef en als je in die periode werk vond, kreeg je ook een verblijfsvergunning. Die brave man is trouwens nog naar het Xaveriuscollege gekomen om 500fr. van zijn eerste loon aan mij te geven, wat ik natuurlijk niet aanvaard heb. Hij schrok van mijn priesterkleding, aan de dokken had ik altijd in overall gewerkt, dus hij had geen idee dat ik priester was.

Hoe is het na dat eerste contact verdergegaan?

Ik ben dan met zijn vrienden in contact gekomen, die woonden met zijn vieren in een klein kamertje. De vier bedden die er stonden werden verhuurd voor 500fr. in de maand, samen 2000fr. voor een kamer, in die tijd de prijs voor een chique appartement!

En het C.B.W.?

Wel, in 1969 kwam men mij vragen om samen met anderen die ook contacten hadden met Marokkanen, om mee te werken. We hebben dan het onthaalcentrum in de Cluys opgericht.

U bent erbij betrokken geraakt door uw sociale interesse?

Ja, had ik die Marokkaan niet ontmoet, dan was ik gewoon blijven doorwerken tussen de andere werklieden. Maar door de problemen van die mensen ben ik mij stilaan met hen gaan bezighouden. In het begin ben ik een tijdje mee beheerder geweest van de v.z.w., maar dat heeft niet te lang geduurd: al gauw heb ik me teruggetrokken of zijn er andere mensen in mijn plaats gekomen.

Uw loopbaan op het college liep gewoon door?

Ja, ik deed dus een extra inspanning in de avonden en tijdens het weekend. Na een tijdje ben ik dan bij de Huurdersunie geraakt, waar ik nog altijd bij ben en waar ik mij bezighou met het nazien van de woningen. Van het C.B.W. maak ik officieel geen deel meer uit.

Waarom bent u die officiële taken gaan terugschroeven?

Dat hangt een beetje samen met mijn karakter. Ik hou heel veel van persoonlijke contacten en ik kom graag bij de mensen thuis. Ik denk dat die mensen enkel hun problemen aan je vertellen als ze je persoonlijk kennen. Officiële instanties waar ze hun hele leven aan kunnen uitleggen, kennen ze niet. Maar als je bij hun thuis gaat, win je vertrouwen en kan je gemakkelijker helpen.

Eén van de schaduwkanten van het C.B.W. is dat de drempel mettertijd is toegenomen. Als je een enquête bij de Marokkanen zou houden, zou je merken dat velen het C.B.W. niet kennen.

Waar ligt dan het belang van het C.B.W.?

Ondanks hetgeen ik net zei, vind ik dat we met het C.B.W. in Borgerhout in een bevoorrechte situatie zitten. Dat kon je duidelijk constateren met de rellen die er in Brussel geweest zijn; daar leven de vreemdelingen in clans, afzonderlijke groepjes, terwijl er hier in Borgerhout toch sprake is van een beginnende Marokkaanse gemeenschap. Kijk maar naar de moeilijkheden die hier onlangs geweest zijn: echte rellen zoals in Brussel hebben we toen niet gehad. Wat de toekomst zal brengen weten we natuurlijk niet, maar ik heb in elk geval de indruk dat de positieve rol van het C.B.W. in Borgerhout zeer groot geweest is en nog is. Het feit dat het centrum 20 jaar bestaat is daar al een bewijs van: de meeste van dat soort initiatieven hebben een kortstondig bestaan. Nee, zo'n centrum moet groeien, nieuwe initiatieven nemen. Het nadeel van die groei is wel dat, naarmate het groter wordt, het centrum meer van de basis komt af staan.

Dat zette U ertoe aan om het C.B.W. te verlaten?

Ja, ik wilde huisbezoeken blijven doen. Ik kan ook gemakkelijker bij de mensen binnengeraken. Ik zie er oud en ongevaarlijk uit, dus ik mag binnen (lacht).

Als instelling kan je die huisbezoeken niet blijven doen, er kruipt zoveel tijd in, hè? Ik heb veel tijd omdat ik geen gezinsverplichtingen heb en ook gepensioneerd ben nu.

Het C.B.W. viert haar 20-jarig jubileum. Wat wenst u ons ter afsluiting toe?

Ik wens het C.B.W. uiteraard een mooie toekomst toe, dat het mag blijven wat het is; een groep van mensen die geëngageerd zijn. Ik hoop dat het verder groeit en dat het kan bereiken dat er een gemeenschap zal ontstaan van de Marokkanen in Borgerhout. Ik hoop dat ze ervoor kunnen zorgen dat de spanningen, die met het succes van het Vlaams Blok toch oplaaien, beheerst kunnen worden.

Ik vind dat de belangrijkste taak van het C.B.W. bij de Marokkaanse en Turkse Raad ligt. Ook wat bij Safina gebeurt is van groot belang. Wat het oude C.B.W. moet blijven doen is nieuwe scheuten krijgen, nieuwe initiatieven blijven ontwikkelen en niet tevreden zijn met de verworvenheden.

Ook zullen ze moeten proberen de drempel te verlagen, direct contact met de bevolking blijven zoeken. Maar ik heb dus een grote bewondering voor de openheid, het werk en de inzet van het C.B.W.

Hoe ziet de toekomst eruit?

Men moet waakzaam blijven, de situatie zal moeilijker worden. De gouden jaren zijn

misschien wel voorbij, de jaren van moeilijkheden en strijd bieden zich aan. Het C.B.W. heeft, in tegenstelling tot veel andere organisaties, altijd een hechte eenheid gevormd. Die eenheid zal nodig zijn om de moeilijkheden die voor de deur staan het hoofd te bieden. Denk aan de gemeenteraadsverkiezingen in 1994: mocht het Vlaams Blok in Antwerpen zo sterk worden dat er niet te besturen valt zonder hen, dan gaan er van die kant allerlei beperkende maatregelen voor de migranten komen, wat een periode van strijd gaat inleiden. Ik wens het C.B.W. dan ook veel sterkte toe voor de toekomst.

Bedankt voor dit gesprek.

6. Het C.B.W. als Regionaal Integratiecentrum

In het Besluit van de Vlaamse executieve van 18/7/90 werd het C.B.W., dat tot dan toe erkend was als begeleidingsdienst, automatisch erkend als Regionaal Integratiecentrum (R.I.C.) voor Antwerpen, en dit tot eind 1991.

Het nieuwe statuut liet toe dat het C.B.W. in grote lijnen de bestaande werking kon verderzetten. Nochtans bracht de nieuwe reglementering voor het C.B.W. een belangrijke impuls mee op twee terreinen: de eigen planning van het C.B.W. voor de toekomst, en de relatie met de lokale integratiecentra.

6.1. De eigen planning van het C.B.W.

Het perspectief dat het C.B.W. tegen eind 1991 een verlenging van de erkenning diende aan te vragen, was een aanleiding om de eigen werking eens serieus onder de loep te nemen en een diepgaande discussie te voeren over de prioriteiten waaraan in de komende jaren zou gewerkt worden. Voor de uitwerking van het beleidsplan 1992 en de daarop volgende jaren werd dan tijd genomen: van september 1990 tot de algemene vergadering van september 1991. Daarbij werden zowel ideeën en standpunten van binnenuit als van buitenaf aan elkaar getoetst en besproken.

Een eerste vaststelling omtrent de eigen werking was de snelle groei van projecten en de ongelijke verhouding tussen de vaste kern van het R.I.C. en de projecten daarrond. Anderzijds was ook niet voldoende geëxpliciteerd waar men met de projecten naartoe wou. De besprekingen hierrond leidden tot volgende conclusie: het C.B.W. heeft als regionaal integratiecentrum een steunpuntfunctie t.a.v. het lokale werk en t.a.v. de verschillende instanties in Antwerpen die met migranten te maken hebben. Voor deze functie en voor de organisatorische omkade-

---

ring van het geheel moet het R.I.C. over het nodige personeel kunnen beschikken. Daarnaast heeft het C.B.W. een innoverende rol, die erin bestaat om -zo mogelijk in relatie met het lokale werk- nieuwe projecten uit te werken die een bijdrage kunnen leveren op bepaalde terreinen. Met betrekking tot die projecten werd tevens gesteld dat er een duidelijk projectenbeleid diende ontwikkeld te worden: waar mogelijk moeten projecten verzelfstandigd of aan anderen overgedragen worden. Het is niet mogelijk om steeds maar nieuwe projecten te ontwikkelen en al de bestaande onder eigen vleugels te houden. Dit is ook niet wenselijk: het C.B.W. mag niet te groot worden.

Op het inhoudelijke terrein werd als voornaamste signaal weerhouden meer aandacht te besteden aan eigen organisaties en aan de sectoren onderwijs, tewerkstelling en huisvesting.

Het prioriteitenplan voor de jaren 1992 en de daarop volgende jaren, hield dan ook in dat de belangrijke domeinen uit het verleden (hulpverlening en vorming) zullen worden verdergezet en dat stafmedewerkers van het R.I.C. voor ondersteuning zelforganisaties en voor onderwijs zullen worden ingezet. Tevens werd beslist een administratief-organisatorische coördinator aan te nemen. Het erkenningsbesluit voor 1992-1996 kwam aan de verschillende vragen tegemoet.

Een andere onduidelijkheid in de werking van het C.B.W. betreft het territorium. Vanuit het verleden heeft C.B.W. een aantal taken naar het geheel van de provincie toe, maar in het erkenningsbesluit wordt de grootstad Antwerpen als territorium aangegeven. Na bespreking in het provinciaal migrantenoverleg (P.M.O.), werkgroep van de P.W.C.A., werd besloten om bij de Minister van Welzijn en Gezin een project in te dienen om tegen eind 1993 de oprichting van een regionaal centrum -provincie Antwerpen voor te bereiden. Het voorstel werd goedgekeurd, zodat in de toekomst ook op provinciaal terrein duidelijker structuren kunnen groeien.

6.2. De relatie met de locale integratiecentra

Door het besluit werd de erkenning van locale integratiecentra mogelijk. Een aantal bestaande werkingen in Antwerpen, voornamelijk vrouwenwerkingen, dienden een aanvraag in en werden erkend.

Het C.B.W. biedt ondersteuning aan deze L.I.C.'s en organiseert de samenwerking tussen lokaal en regionaal niveau. Ook planning hoort tot de taken van het C.B.W. De concrete ondersteuning bestaat uit vorming t.b.v. de lokale centra en het bieden van tematische informatie.

Wat de organisatorische samenwerking betreft werd gekozen voor een overleg rond migranten per buurt (waarbij ook bv. jeugdwerk en opbouwwerk betrokken zijn) en een afvaardiging vanuit elke buurt naar de C.B.W.-beleidsvergadering. Deze keuzes brachten met zich mee dat de werkgroepen (vrouwen, jeugd) die in de jaren tachtig werkzaam waren werden afgeschaft; uitwisseling en beleidszaken komen nu op het buurtoverleg en de beleidsvergadering ter sprake, inhoudelijke thema's komen aan bod via het vormingsaanbod.

De reglementering van de integratiecentra betekende het eindpunt van jarenlange actie voor erkenning van de centra op lokaal vlak. De opdrachten die aan de lokale integratiecentra gegeven worden vormen evenzeer een uitdaging voor de toekomst. In deze optiek staat het C.B.W. samen met de lokale centra voor de opgave tot een betere structurering te komen van de sector in Antwerpen. De discussie hierover is volop aan de gang, en het C.B.W. heeft hierin een stimulerende en coördinerende rol. In de loop van 1992 zal moeten duidelijk worden of er gekozen wordt voor de uitbouw van goed gestructureerde lokale integratiecentra per buurt.

6.3. Nieuwe terreinen en ontwikkelingen binnen de eigen werking van C.B.W.

De migratietematiek heeft het publieke forum -zeker in Antwerpen- de laatste jaren niet onberoerd gelaten. De stedelijke overheid reageerde op de gewijzigde situatie met de omvorming van het Tolkencentrum tot een Dienst voor Samenlevingsopbouw en met de uitbouw van Centra voor Informatie en Samenlevingsopbouw in een viertal buurten. Ondermeer met middelen uit de kansarmoedefondsen werd een hele organisatiestructuur uitgebouwd. De samenwerking met de privé-organisaties kreeg hier

sterk onder te lijden, en stond in tegenstelling tot de periode waarin het Tolkencentrum functioneerde. We hopen op een betere samenwerking in de toekomst.

Sinds de actie van 5 juni 1990 m.b.t. de betrokkenheid van migranten bij het beleid, werd verder nadruk gelegd op het belang van een migrantenraad in Antwerpen. Na voorbereidende gesprekken en een principieel akkoord van het college in juli 1991 werd dit bekend gemaakt onder de migrantenbevolking. De migrantenraad werd in april 1992 geïnstalleerd.

De kansarmoedefondsen bieden de laatste jaren een nieuwe mogelijkheid om projecten op te zetten waarvoor reeds lang plannen klaar liggen. Toch blijft de ongelijkheid tussen projectmiddelen uit allerhande fondsen en het werken met gereguleerde middelen erg groot. Een harmonieuze ontwikkeling wordt erdoor bemoeilijkt. Het C.B.W. probeert in deze discussie over het kansarmoedebeleid de aandacht voor een specifiek en doordacht migrantenbeleid levendig te houden. Belangrijke prioriteiten zijn daarbij: Nederlands taalonderwijs en de uitbouw van eigen organisaties.

In het recente verleden gingen enkele nieuwe projecten van start: het straathoekwerkproject dat, zoals vermeld, reeds sinds 1985 als ontwerp klaar lag, en dat het inzetten van straathoekwerkers voorziet in Hoboken/Kiel en in Borgerhout. Sinds half 1991 is ook de coördinatie voor Antwerpen van het landelijke project "interculturele bemiddelaars in de gezondheidszorg" ondergebracht in het C.B.W.

Daarnaast werd gewerkt aan de ontwikkeling van het project "psychosociale hulp aan migranten". Dit project beantwoordt een nood die reeds verschillende jaren gesignaleerd wordt. Vanuit allerlei hoeken komen er vragen voor deze dienst, terwijl er slechts weinig migranten naar bestaande diensten komen. Het project beoogt dan ook enerzijds deskundigheid binnen een multi-disciplinair team te ontwikkelen en de overdracht van inzichten en cliënteel naar de bestaande diensten te stimuleren. Een nauwe samenwerking met de sector van de psychosociale hulp en belangstelling vanwege het beleid bieden perspectieven voor de toekomst. Een eerste aanzet tot werking wordt mogelijk met middelen uit het V.F.I.K. (Vlaams Fonds voor de Integratie van Kansarmen).

Portret: Sadik Akhandaf

De afspraak met Sadik verloopt zoals hij is: onmiddellijk staat hij klaar en maakt tijd vrij, tussen zijn drukke bezigheden met zijn gezin en met de inzet voor zijn landgenoten.

Sadik, vertel eens wie je bent?

Ik ben Sadik Akhandaf en woon met mijn familie in Bergerhout. Vroeger woonde ik op Zurenborg, maar ik ben altijd nauw bij dit stukje van Antwerpen betrokken geweest. Ik werk op de Metallurgie en ben in mijn vrije tijd veel bezig met allerlei zaken van mijn landgenoten en de samenleving.

Wanneer kwam je in contact met het C.B.W.?

Ik studeerde nog. Via de school in de buurt kwam ik in contact met Marc Van Mol, die me uitnodigde om mee sportactiviteiten op te zetten; een tijdje hadden we een sportzaal in een school. Toen dat niet meer mogelijk was besloten we samen met Marc om andere zaken te doen: Marc wou ons Engels leren, en wij in ruil Arabisch aan hem. We vonden een plaats op zaterdag in de Cluys. Zo kwamen we in contact met andere mensen die met Marokkanen samenwerkten. We sloten aan bij de regelmatige bijeenkomsten.

Hoe groeide het dan verder?

We merkten dat we met ons groepje rond Engels geen ruime aantrekkingskracht hadden. We zochten naar activiteiten met een lagere drempel: voetbal. In de voetbalploeg heerste een goede sfeer en vooral: het was een groep van waaruit andere zaken groeiden. Zo deed ik veel mee rond individuele hulp, waarbij ik als tolk optrad. Het waren mijn eerste stappen op dit terrein. Uit de voetbalploeg groeide ook een groep die ging werken rond de oprichting van een gebedsplaats. Er kwamen enkele Marokkanen bij die ook op andere terreinen meer organisatorisch gingen werken. Ik leerde meer en meer mensen kennen. Gaandeweg ging mijn interesse ook meer naar huurproblemen. Het C.B.W. verhuisde naar de Helmstraat, waar er meer mensen bij de werking betrokken geraakten. In die periode startten er ook activiteiten voor de vrouwen, eerst nog in de lokalen van de Cluys. Maar dat sloeg niet erg aan. Nadien in een eigen huis groeide er stilaan meer vertrouwen.

Je was ook van in het begin betrokken bij de Huurdersunie?

Ja, ik was immers al met huisvesting bezig. Zo geraakte ik van in het begin erbij. Op de veertiendaagse algemene vergaderingen kreeg ik pas echt mijn leerschool in het vertalen. Waar ik vroeger individueel tolkte, was het hier ineens voor een groep. In het begin moest ik naar mijn woorden zoeken. Dat is nu niet meer het geval: nu gaat het tolken vanzelf.

Wat ik vooral geleerd heb door de medewerking in de huurdersvereniging, is te zien en te ervaren hoe een organisatie ontwikkelt; hoe je kan leren plannen en coördineren. Ik heb er dan ook ongelooflijk veel tijd in gestoken. Ik zou de uren niet meer kunnen tellen.

Zag je ook een evolutie in het werk in de Huurdersunie?

Ja, in het begin hadden de mensen veel begeleiding nodig. Maar als ik nu zie naar de gezinnen die toen als eerste lid waren, dan hebben ze geleerd zich zelfstandig te maken. Ze hebben zich uit een slechte situatie uitgewerkt en hebben nu een degelijke huisvesting.

Wat me ook opvalt, is dat de mensen die nauw in de huurdersunie hebben meege- werkt, dit toch ergens overdragen op hun kinderen: je ziet een aantal van hen actief in allerlei verenigingen.

Je hebt altijd veel belang gehecht aan een gezinsbenadering?

Jazeker! Ik vind het erg belangrijk om het gezinshoofd mee te krijgen. Als dat lukt volgt de rest ook. Dat is iets wat ik vind dat jullie verkeerd aanpakken: jullie richten zich afzonderlijk op vrouwen en jongeren. Maar daardoor veroorzaak je verschillende ontwikkelingen in het gezin. Je trekt ze in zekere zin uit mekaar. De mannen moeten mee in de stroming worden opgenomen.

Daarom vond ik het ook belangrijk om mee te werken aan de Marokkaanse Raad.

Je vindt in het C.B.W. niet genoeg de globale aanpak terug?

Wel, in zijn ontwikkeling is het C.B.W. verder af komen te staan van de kontakten met de mensen zelf. O.K., die taak is meer en meer overgenomen door verenigingen in de buurt. Maar toch mis ik de globale aanpak van in het begin. Alles is wat meer uit elkaar gehaald, maar daarom misschien ook minder overzichtelijk.

Ik hou meer van een centraal vertrekpunt, vanuit hulpverlening en begeleiding.

Wat vond je van de oprichting van de Marokkaanse Raad?

In zekere zin was dit een noodzaak geworden. Er had in het begin van de jaren tachtig een mentale verandering plaatsgevonden: de mensen beseften dat ze niet meer zouden teruggaan. Deze verandering had tot gevolg dat men meer energie ging steken in een sociaal netwerk hier. Het aantal verenigingen - ook moskees- nam toe. Op een bepaald ogenblik gingen de Belgen hierop reageren: denk maar aan de problemen rond enkele moskees die verhuisden.

Het opbouwen van dat sociaal netwerk kan enkel door eigen organisaties. De moskee is niet enkel een religieuze vereniging: ze vinden meestal het sociale netwerk en de culturele activiteiten even belangrijk. Juist op dat ogenblik was de Marokkaanse Raad een goed initiatief: we konden bij elkaar komen, een ruimer netwerk uitbouwen.

Negatief -als je dat zo kan noemen- daarbij is volgens mij dat de veranderingen traag gebeuren. Als de jongeren kansen krijgen zal dat met meer dynamiek gebeuren.

Wat vind je van de recente ontwikkeling binnen de Marokkaanse Raad om met werkgroepen te werken en ruimer leden aan te trekken?

Het is de enige manier om het netwerk sterker uit te bouwen. Er moeten nog vele hindernissen overwonnen worden. Er moet nog veel veranderen aan de mentaliteit: de relatie tussen ouderen en jongeren moet nog meer open worden.

We moeten blijven doorwerken en samen zaken aanpakken.

Is het daarom ook dat je de Migrantenraad belangrijk vindt?

De migrantenraad is mee de vrucht van het werk van de Marokkaanse en Turkse Raad. Mijn grootste wens is dat de migrantenraad een echte spreekbuis wordt naar het beleid toe omtrent onze bekommernissen. De overheid moet beseffen dat we medeburgers zijn en daar ook constructief aan meewerken.

Sadik, we wensen met jou dat dit werkelijkheid wordt. Bedankt voor dit gesprek!

Besluit

Met deze stand van zaken zijn we terecht gekomen bij de afsluiting van 20 jaar werking C.B.W. We kijken niet alleen om naar het verleden, maar bouwen ook aan de toekomst.

Het C.B.W. staat daarbij voor niet onbelangrijke uitdagingen. Centraal is daarbij het toekomstige maatschappelijk klimaat t.o.v. migranten en de politieke vertaling daarvan in Antwerpen. Het welzijn van migranten zal hier in grote mate door gekleurd worden. Het beleid draagt hierin een grote verantwoordelijkheid en vanuit het C.B.W. moeten we op dit terrein stimulerend blijven werken.

In deze context moeten we de eigen prioriteiten en keuzen zelf verder tot realisatie brengen.

Als welzijnsorganisatie t.a.v. migranten staan daarbij twee vragen op de voorgrond: hoe zullen we er in slagen om binnen de eigen organisatie en binnen de sector het intercultureel werk vorm te geven en hoe zullen we een constructieve samenwerking met de eigen organisaties van migranten verder kunnen uitbouwen.

In elk geval is de dynamiek van alle medewerkers en de samenwerking met tal van instanties en organisaties de basis voor een gegronde hoop voor de komende twintig jaar.

Antwerpen, juni 1992.
